

Жусупова Нуркыз Ымаамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темада 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине биринчи расмий оппонент педагогика илимдеринин доктору, профессор Раимкулова Ажарбүбү Супуровнанын

РАСМИЙ ПИКИРИ

Диссертациялык теманын актуалдуулугу.

Кыргыз Республикасында жүрүп жаткан реформаларга ылайык билим берүү системасына, анын ичинде жогорку окуу жайлардын алдына коюлган милдеттер адистерди кесиптик жактан даярдоонун сапатын жогорулатууну жана аларды дүйнөлүк стандарттын деңгээлине жеткирүүнү талап кылууда. Бул милдеттин негизинде жаңы муундагы педагогикалык адистерди даярдоодо алардын кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу жогорку окуу жайлардын стратегиялык милдеттеринин негизи болуп саналат.

Жогорку окуу жайларда билим берүүнүн сапатын жогорулатуу жана кесиптик даярдоону жакшыртуу үчүн жогорку билим берүүнүн шарттарын өзгөртүү бүтүрүүчүгө азыркы дүйнөлүк атаандашууга жөндөмдүү болууга мүмкүндүк берген, компетенттүүлүк мамилеге негизделген жаңы муундагы мамлекеттик билим берүү стандарттары иштелип чыкты. Бүтүрүүчүлөргө квалификациялуу талаптарды коюуга, иштеп чыгууга, жумуш берүүчүлөрдү тартууга багытталышы зарыл экендиги дагы белгиленген.

Кыргызстанда жүрүп жаткан укуктук реформалар, демократиялык институттардын ачылышы жана алардын инсанга багытталган иш алып баруусу, билим берүү системасын демократиялык укуктук негизде өзгөрүп жатканын маалымдайт. “Адам укугу” улуттук программасынын кабыл алынышы,

мыйзамдарга учурдун талабына жараша өзгөртүү-толуктоолордун киргизилиши, Акыйкатчы институтунун системалуу иш алып барышы - Кыргызстандын эртеңки күндөгү укуктук жогорку маданиятка ээ болгон демократиялуу коом куруусуна карай жасалган аракеттерин тастыктайт.

Коомдо укуктук нормалардын приоритеттүү болушу, педагогикалык жогорку окуу жайларда мыкты, кесипкөй мектеп мугалимдерин даярдоо менен бирге бүтүрүүчүлөрдү укуктук жактан компетенттүүлүккө ээ болушун да талап кылууда. Азыркы учурда педагогдор жалпы жана кесиптик компетенттүүлүктөрдү (анын курамында – укуктук компетенттүүлүк) түзгөн баалуулуктардын жаңы системасын өздөштүрүүсүн талап кылат.

Педагогдун укуктук компетенттүүлүккө ээ болуусу – бул мамлекет тарабынан аныкталган же уруксат кылынган (ыйгарым укуктардын жана милдеттердин алкагында) анын адамдардын жүрүм-турум ченемдерин, эрежелерин билиши жана аларды билим берүү мекемелеринде жана социалдык чөйрөдө аткаруусу эсептелет.

Жогорудагы талаптардын негизинде жогорку окуу жайларда укуктук компетенттүүлүк проблемасынын толук изилденбегендиги, изденүүчү Н.Ы.Жусупованын жазган диссертациясынын актуалдуулугун тастыктайт.

Диссертацияда коргоого коюлган негизги жоболордун жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгү.

Изилдөөдө жогорку окуу жайларда болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоодо укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттары аныкталган жана аны окуу-тарбия процессине киргизүүнүн жолдору иштелип чыккан.

Диссертациялык иште изденүүчү педагогикалык илимдин өнүгүшү үчүн маанилүү болгон төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктарды алган.

Психологиялык-педагогикалык адабияттарды талдоого алуунун негизинде болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүк түшүнүгүнүн мазмунун

талдоого алган жана анын негизинде учурдагы педагогдун укуктук компетенттүүлүк проблемасынын толук изилденбегендиги аныкталган.

Издөнүүчү болочок мугалимдердин “укуктук компетенттүүлүк” түшүнүгүнүн мазмунун жана учурдагы абалын иликтөөдө ата мекендик педагог окумуштуулар (И.С.Болжурованын, Ж.К.Каниметовдун, А.С.Раимкулованын, Т.М.Сияевдин, В.Л.Кимдин, Е.Е.Синдин, Ш.А.Алиевдин, ж.б.) окумуштуулардын эмгектерине толук анализ жүргүзгөн. Бул түшүнүктүн укуктук маданият, укуктук таалим – тарбия жана башка ага тектеш түшүнүктөр менен болгон байланышын изилдөө аркылуу анын мазмунун байытууга мүмкүндүк түзгөн.

Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн ЖОЖдордун окуу тарбия процессинде калыптандырууда укуктук компетенттүүлүк жана укуктук маданият түшүнүктөрүнүн бири – бири менен болгон байланыштарын тактаган. Кесиптик даярдыктын жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун мазмуну жана технологиялары иштелип чыккан.

Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу максатында диссертант «Педагогдун укуктук компетенттүүлүгү» аттуу тандоо курсунун программасын иштеп чыккан жана аны окуу процессине киргизген.

Диссертацияда тиешелүү теориялык жана прикладдык милдеттерди чечүүдө алынган жыйынтыктардын ички биримдиги.

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» деген темадагы кандидаттык диссертациясынын ар бир главасында, параграфтарында ички биримдик сакталган. Изилдөөнүн негизги бөлүктөрү бири-бири менен логикалык жактан тыгыз байланышта жана негизги жетектөөчү идеянын алкагында баш ийип турат. Алынган корутундулар, практикалык сунуштар педагогика илиминдеги теориялык жана методологиялык жоболор аркылуу негизделген.

Алынган жыйынтыктардын практикалык маанилүүлүгү.

- Изденүүчү алган илимий натыйжаларды педагогикалык жогорку окуу

жайларда студенттерди укуктук жактан тарбиялоодо, алардын укуктук аң-сезимин, укуктук жүрүм-турумун калыптандырууда пайдаланууга болот;

- Диссертациянын материалдарын жогорку окуу жайлардын студенттеринин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу боюнча иштелип чыккан илимий-методикалык сунуштар студенттер үчүн тандоо курстарын, окутуучулар үчүн окуу куралдарын, усулдук сунуштарды даярдоодо тиешелүү салым кошо алат;

- Иштелип чыккан технологияны мугалимдердин билимин өркүндөтүү кайра даярдоо курстарында колдонууга болот.

Диссертациянын негизги жоболорунун жана жыйынтыктарынын натыйжаларынын жарыяланышы.

Изилдөөнүн багыты боюнча 1 окуу усулдук колдонмо, 12 илимий макала, анын ичинен бир макала Казахстан Республикасында, үч макала Москва шаарында чыгарылган.

Автореферат менен диссертациялык иштин мазмунунун дал келиши.

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толугу менен дал келет. Авторефераттын кыргыз, орус, англис тилиндеги резюмелери бирдей мааниде берилген.

Диссертациялык иште жетишкендиктер менен бирге айрым мүчүлүштүктөр учурайт. Алар төмөнкүлөр:

1. Диссертациянын 1-главасынын 1-параграфында стилистикалык, техникалык жана юридикалык илимдеги терминдердин так эмес котормолору берилген. М: укуктук статус, макам, жүрүм-турум.

2. Диссертант педагогикалык адистиктерде окулуучу дисциплиналарды шарттуу түрдө төрт бөлүккө бөлүп көрсөтүүдө кайсы бөлүмдөрдө, темаларда укуктук билим берүү так жазылган эмес.

3. Изилдоочү болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоо процессинде укуктук маданият, укуктук аң сезим жана билим берүү боюнча окуу усулдук колдонмолорду иштеп чыкса максатка ылайыктуу болмок.

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын кандидаттык диссертацияга коюлуучу талаптарына толук жооп берет, ал эми диссертанттын өзү 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Расмий оппонент :

педагогика илимдеринин доктору,

профессор

А.С. Раимкулова

*А.С. Раимкуловадан кошум
таастык берсе*

12.01.2017

К.Б. Башыбаев

(Султанова)